

مقاله پژوهشی: طراحی الگوی راهبردی تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و

بلوچستان

[20.1001.1.33292538.1400.11.42.9.9](https://doi.org/10.1001.1.33292538.1400.11.42.9.9)

حسین ذوالفقاری^۱، سید مهدی اکرمی^۲، جمال شفیع^۳، محمدرضا شعبانی اصل^۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۰۳

چکیده

امنیت یک نیاز اولیه برای زندگی اجتماعی است و جزء مهمی از حقوق شهروندی محسوب می‌گردد، تأمین امنیت و افزایش احساس امنیت شهروندان از مهم‌ترین وظایف و تکالیف حکومت (دولت) به حساب می‌آید. استان سیستان و بلوچستان یکی از مناطق مرزی ج.ا.ایران محسوب می‌شود که همواره از فقدان امنیت و وجود تهدیدات فراوان رنج می‌برد. با عنایت به موارد فوق، پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی راهبردی تحکیم و ارتقای امنیت در مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان به رشته تحریر درآمده است. تحقیق حاضر از نوع تحقیقات پیمایشی است که با استفاده از روش همبستگی و توصیف و تحلیل داده‌ها انجام شده است. برای دستیابی به داده‌ها با بهره‌گیری از ادبیات و مبانی نظری و مصاحبه با خبرگان و صاحب‌نظران پرسشنامه محقق ساخته متشکل از ۸۰ در ابعاد «جغرافیای طبیعی و انسانی»، «فرهنگی و اجتماعی»، «مدیریتی»، «سیاسی»، «اقتصادی»، «نظامی و انتظامی» و «قضایی و قانونی» تدوین و یک نمونه آماری ۱۴۰ نفره به سؤالات آن پاسخ دادند. روایی پرسشنامه از سه طریق روایی محتوا، سازه و سنجش اعتبار محتوا تأیید و پایایی آن نیز توسط آزمون آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS، 953/0 محاسبه گردید. با تحلیل پرسشنامه به کمک آزمون KMO، بار تلت و آزمون همبستگی رتبه‌ای پیرسون، نتیجه گرفته شد که ارتباط مثبت و معناداری بین ابعاد هفت‌گانه وجود دارد و بر اساس آزمون فریدمن اولویت ابعاد به شرح زیر است: «مدیریتی»، «اقتصادی»، «سیاسی»، «نظامی و انتظامی»، «قضایی و قانونی»، «فرهنگی و اجتماعی» و «جغرافیای طبیعی و انسانی».

کلیدواژه‌ها: تحکیم و ارتقای امنیت، مناطق مرزی کشور، استان سیستان و بلوچستان، توسعه و پیشرفت،

۱. دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین.
۲. نویسنده مسئول و دانشجوی دکتری رشته امنیت ملی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی (a.reyhaneh2@gmail.com)
۳. عضو هیئت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی.
۴. عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین (ع).

الگوی راهبردی.

مقدمه و بیان مسئله

در میان پژوهش‌های مربوط به مرزهای بین‌المللی، جغرافیا دارای پیشینه‌ای بیش از یک‌صد دارد. بحث‌های آغازین درباره مرزهای سرزمینی از سوی جغرافی‌دانان دانشگاهی به اظهارات راتزل (۱۸۹۷) در مورد حکومت ارگانیک بازمی‌گردد و سپس با اظهارات امپریالیستی لرد کورژن درباره مرزها (باگز، ۱۹۴۰:۱۲) و مطالعه هولدیچ از سرحدات سیاسی و ساخت مرز، گستره مفهوم‌پردازی‌ها درباره این مسئله بیش‌ازپیش افزایش یافت (هولدیچ، ۲۰۰۶:۴۰). پس از جنگ جهانی دوم، تعداد مطالعات جغرافی‌دانان برجسته بیشتر از دیگر دانشمندان بوده است. طی جنگ جهانی دوم و پس از آن، بحث‌های فزاینده و گهگاه جنجالی درباره سرشت مرزها به ویژه از دیدگاه نظامی و مفهوم کشور، وجود داشت. برای مثال توماس هولدیچ، مرزها را به شکل ابتدایی به عنوان موانعی در نظر گرفت و استدلال کرد که بهترین مرزها، کوه‌ها، دریاچه‌ها و بیابان‌ها هستند. همچنین، در مورد مناطق مورد منازعه، مطالعات جغرافیایی زیادی وجود داشت و این مطالعات بر روی تغییر مرزها تأثیرگذار بوده‌اند. در واقع اصطلاح مرز به وسیله همین مطالعات موردی در مورد نزاع‌های مرزی و فرایندهای علامت‌گذاری برجسته شد (جونز، ۲۰۰۹:۷۹).

جمهوری اسلامی ایران به همراه چین و پس از جمهوری فدراتیو روسیه، رکورددار شمار همسایگان در جهان است. این کشور با ۱۵ کشور مستقل مرز مشترک خشکی و آبی دارد (کریمی پور، ۲۰۱۳:۲۳). مرزهای خشکی ایران به طول بیش از ۶۰۰۰ کیلومتر با کشورهای پاکستان، افغانستان، ترکمنستان، جمهوری آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و عراق است. این گستردگی هم‌جواری و فزونی شمار مرزها، لزوم به‌کارگیری یک راهبرد در مدیریت مرزها را آشکار می‌سازد (متقی و همکاران، ۱۳۹۶).

با توجه به شکل‌گیری تهدیدات نوین و نوظهور امنیتی در مرزها از جمله گسترش قاچاق انسان، سلاح و مهمات، مواد مخدر و کالا، گسترش اقدامات تروریستی منحرفین مذهبی، افزایش حضور ورود و خروج عناصر تروریست، توسعه فعالیت‌های جاسوسی در

مناطق مرزی، ژلاتینی شدن مرزها و کاهش سطح امنیت سخت افزاری و نرم افزاری و ...، تأمین امنیت مرزها به عنوان اولین خط مقابله با تهدیدات مرزی در تأمین امنیت داخلی و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، جایگاه و نقشی مهمی دارد و ایجاب می کند که نظام جمهوری اسلامی ایران دارای الگوی راهبردی برای تحکیم و ارتقای امنیت مرزی باشد. با عنایت به موارد فوق، پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی راهبردی تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان به عنوان یک مطالعه موردی به رشته تحریر درآمده است و درصدد پاسخ به این سؤال اصلی است که الگوی راهبردی تحکیم و ارتقای امنیت در مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان چگونه است؟

۱. مبانی نظری

امنیت

امنیت از ریشه‌ی امن است که در مقابل بیم و هراس و ناامنی استفاده می شود (شادنیا، ۱۳۸۲: ۷۷). امنیت از حیث لغوی به معنای «در امان بودن» و «بی بی‌بی» است (معین، ۱۳۷۵، ج ۱: ۳۵۴). که از آن با واژگان دیگری چون «اطمینان»، «آرامش»، «حمایت» و «محافظة» نیز تعبیر می شود (سیاح ۱۳۷۱: ۴۹-۴۸). امنیت از ریشه لاتین Securus که در لغت به معنای نداشتن دلهره و دغدغه است؛ بنابراین معنای لغوی امنیت، رهایی از تشویش، اضطراب، ترس یا احساس آرامش و اطمینان خاطر است. احساس آرامش و اطمینان از عدم تعرض به جان، مال، کار و سایر حقوق انسان است. این ارزش انحصاری، یکی از ضرورت های زندگی فردی و اجتماعی است. فرهنگ لغت لاروس امنیت را چنین تعریف می کند: «اعتماد، آرامش روحی و روانی است. تفکری که بر اساس آن خطر، ترس، وحشت و خسران بی معنا می شود؛ به عبارت دیگر، یعنی فقدان مخاطرات» (سعیدی پور و رشیدی، ۱۳۹۱: ۶۲۴).

از حیث اصطلاحی شایع ترین دیدگاه، تعریف امنیت به وضعیت مبتنی بر نبود تهدید برای منافع یک بازیگر است که با رویکرد سلبی ارائه شده است. در همین ارتباط

می‌توان به تعریف ایجابی امنیت اشاره داشت که در آن امنیت به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن بین خواسته‌ها و داشته‌ها نسبتی متعادل وجود دارد که تولید رضایت می‌نماید (افتخاری، ۱۳۹۱: ۹۱-۸۰).

در نخستین مطالعات مربوط به امنیت تهدید نظامی مهم‌ترین عامل برهم‌زننده امنیت به شمار می‌رفت و به تبع آن مهم‌ترین وظیفه دولت که از دیرباز تأمین‌کننده امنیت شمرده می‌شد، افزایش قدرت نظامی و توان دفاعی بود. از این‌رو در تعاریف اولیه مهم‌ترین نوع امنیت، امنیت ملی و داخلی است در برابر امنیت خارجی (روشندل، ۱۳۸۷: ۷)؛ اما در پی وقوع دو جنگ جهانی اول و دوم این بُعد از امنیت، اهمیت درجه اولی خود را از دست داده و به جای آن امنیت همه‌جانبه از جمله امنیت اقتصادی و امنیت فرهنگی بالاترین درجه اهمیت را به دست آوردند، بعدها ابعاد دیگری از امنیت هم وارد این عرصه شدند (کزایی، ۱۳۷۹: ۱۳۶). باری بوزان می‌نویسد: امنیت عبارت است از حفاظت در مقابل خطر (امنیت عینی)، احساس ایمنی (امنیت ذهنی) و رهایی از تردید (اعتماد به دریافت‌های شخصی) (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۱). برخی دیگر از اندیشمندان امنیت را مترادف با عدم تهدید تعریف نموده‌اند. جان ئی. مورز می‌گوید: «امنیت یعنی رهایی نسبی از تهدیدات زیان‌بخش». برخی دیگر امنیت را به عدم تهدید ارزش‌های کسب‌شده تعریف کرده‌اند. واتر لیمن می‌گوید هر ملتی تا جایی دارای امنیت است که در صورت عدم توسل به جنگ مجبور به رها نمودن ارزش‌های محوری نباشد و چنانچه در معرض چالش قرار گیرد بتواند با پیروزی در جنگ آن‌ها را حفظ کند. برخی دیگر امنیت را در داشتن تسهیلات و رفاه تعریف کرده‌اند (اسدی‌فرد، ۱۳۹۴: ۴۹).

جان لاک معتقد است که مقصود از صلح و امنیت تنها آن نیست که زنده بمانیم، بلکه منظور دستیابی به رفاه، آسایش و ایجاد تسهیلات مشخص است که حق طبیعی ماست (ریبی، ۱۳۸۶: ۸۶).

تعاریف مندرج در فرهنگ‌های لغت درباره مفهوم کلی امنیت، بر روی «احساس آزادی از ترس» یا «احساس ایمنی» که ناظر بر امنیت مادی و روانی است، تأکید دارند. امنیت برای یک کشور عبارت است از داشتن یا به دست آوردن اطمینان نسبت به سلامت

«موجودیت» و «مایملک»، نسبت به «اعتبار و موقعیت» و نسبت به همه آنچه زیر چتر «منافع ملی» قرار می‌گیرد. با توجه به تعاریف فوق، امنیت را می‌توان این‌گونه تعریف کرد: «مصونیت ارزش‌های نادر انسانی از مخاطرات طبیعی و انسانی. فارغ از عینی یا ذهنی - روانی دانستن آن»، در حقیقت زیرساخت و زیربنای تمام پیشرفت‌های انسانی با ایجاد امنیت بوده است (کامران و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۹). باری بوزان^۱، استدلال می‌کند، مفهوم امنیت کاربرد عامی در روابط بین‌الملل و دیگر رشته‌ها دارد و به نظر می‌رسد که به‌عنوان یک مفهوم سازمان‌یافته محوری از سوی سیاستمداران و محققان مورد پذیرش قرار گرفته باشد. بوزان استدلال می‌کند که بخش وسیع و موفق مطالعات موجود در بخش تجربی به مسائل و موضوعات امنیت ملی معاصر مربوط می‌گردد که بیشتر این آثار از گرایش مطالعات راهبردی استخراج شده است.

توسعه و پیشرفت

در میان تمامی واژگانی که در حیطه علوم انسانی و عمدتاً به انگیزه توصیف فرایندهای اجتماعی به کار رفته‌اند، شاید کمتر واژه‌ای مانند «توسعه» چالش برانگیز بوده است. توسعه امروزه برابر بسیاری واژگان و برای تحلیل فرایندهای اجتماعی متنوعی به کار برده می‌شود و در رابطه با مفهوم توسعه در مطالعات تطبیقی مسائل بسیاری در حوزه علوم و فنون، فرهنگ، اقتصاد، سیاست و محیط زیست مورد بحث قرار می‌گیرند.

از دشواری‌هایی که در بررسی توسعه و توسعه نیافتگی وجود دارد، مشخص کردن مفهوم توسعه است. اولین نکته در مورد بررسی واژه توسعه این است که این کلمه دارای بار ارزشی است. بانک جهانی توسعه را ارتقای سطح زندگی و کیفیت زندگی مردم تعریف می‌کند (احمدی و دادجو، ۱۳۹۱: ۶۳).

واژه توسعه در لغت دلالت بر «فراخی» و «وسعت» دارد (معین، ۱۳۷۵، ج: ۱، ۱۱۶۵) و از این حیث نوعی اجماع لغوی را برای آن می‌توان سراغ گرفت؛ اما در مقام تعریف اصطلاحی

1 . Bozan.

کمتر می توان از وجود اجماع سخن گفت. بررسی مکاتب مختلف توسعه و رویکردهای انتقادی حکایت از آن دارد که دو تلقی نرم افزارانه و سخت افزارانه از «توسعه» وجود دارد. در حالی که تعریف اصطلاحی سخت افزارانه از توسعه، آن را فرایندی مبتنی بر پیچیده شدن حیات اجتماعی و ارتقای شاخص های بهره مندی و رفاه می داند؛ تلقی نرم افزارانه برداشتی فرهنگی مبنی بر استقلال و ارتقای جایگاه اجتماعی بازیگر را مبنا قرار می دهد (افتخاری، ۱۱:۱۳۹۲).

بر این اساس می توان در رویکردی جامع به توسعه اظهار داشت که: چون پایه های فکری و عملی مملکت داری، بر ترکیبی منطقی و عقلایی از ارزش های فرهنگی و ملی، استفاده از تجربیات انسانی و بالاخره استنباط از عینیات استوار است (سریع القلم، ۵۳:۱۳۸۱). در نتیجه توسعه دربردارنده هر دو آن هستند. اصولی همانند: توجه به علم، نظم گرای، حاکمیت نظام قانونی، بهبود میزان بهره مندی، افزایش گستره رفاه و افزایش میزان قدرت و توانمندی. البته باید توجه داشت که مطابق رویکرد مختار نویسنده، اصول نرم افزار گرایانه دارای اصالت هستند و اصول سخت افزارانه تابعی از آن ها به شمار می آیند. به عبارت دیگر شأن و جایگاه این دو دسته از اصول یکسان نیست. بر این اساس از حیث معناشناسی، واژه توسعه دربردارنده بار معنایی خاصی است که نمی توان و نباید آن را در مطالعات پیشرفت یا توسعه ایران، نادیده گرفت (افتخاری، ۱۱:۱۳۹۲).

توسعه فرایند جامعی از فعالیت های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است که هدف آن بهبود مداوم شرایط زندگی آحاد جامعه، آزادی، مشارکت مناسب و توزیع عادلانه منافع و امکانات است. مایکل تودارو توسعه را امری چندبعدی می داند که مستلزم ایجاد تغییرات اساسی در ساختارهای اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم، نهادهای علمی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری ها و ریشه کن کردن فقر مطلق است (Mahmudi, 2009:55). مفهوم توسعه طی چند دهه اخیر، از انحصار دیدگاه های رشد اقتصادی خارج شده است و دیگر هدف توسعه، افزایش مصرف سرانه نیست. دیدگاه های عدالت اجتماعی، خوداتکایی و تعادل های بوم شناسانه با مفهوم نوین توسعه پیوند خورده

است. توسعه را می‌توان چنین دانست: روندی است فراگیر برای افزایش توانایی‌های انسانی و اجتماعی برای پاسخگویی به نیازهای انسانی اجتماعی، ضمن آنکه نیازها پیوسته در پرتو ارزش‌های فرهنگی جامعه و بینش‌های پایداری جهان، پالایش یابند (Musavi, 2008:46).

نسبت‌های مفهومی امنیت و پیشرفت

امنیت و توسعه، دو مفهوم ارزشی انتزاعی‌اند که گرچه منشأ صدور آن‌ها در واقعیت خارجی است، اما محل ظهور آن‌ها در واقعیت ذهنی و روحی افراد انسان است؛ بنابراین هر دو مفهوم یادشده اصطلاحاً مفاهیمی ذهنی هستند و از آن رو که در چارچوب‌های مفهومی موجود در حوزه‌های تحلیل اجتماعی، از این دو مفهوم در مقام ارزیابی وضعیتی از حیث ثبات (در مورد امنیت) و پیشرفت (در مورد توسعه) استفاده می‌شود، در واقع این دو مفهوم، دو مفهوم ارزشی‌اند. این دو مفهوم، دو مفهوم مبنایی نیز هستند؛ چراکه به مثابه پای‌بست شاکله مفهومی هنجارهای انضباط‌بخش به واقعیت‌های نهادی و رفتارهای عمومی و رفتارهای افراد در حوزه عمومی عمل می‌نمایند. همچنین از آنجا که رخداد ارزش‌گذاری وجه فرهنگی دارد، یعنی متأثر از عوامل متغیر زمینه‌ای و زیست‌بوم‌های مختلف و متنوع است، در نتیجه امنیت و توسعه نیز به مثابه دو مفهوم ارزشی، مفاهیمی‌اند که در تحقق خارجی خود دارای وجهی از نسبیّت و زمینه‌ای بودن هستند. زمینه‌ای و نسبی بودن امنیت و توسعه در واقعیت خارجی، لزوماً به معنای آن نیست که این دو مفهوم نمی‌توانند مفاهیمی عام و جهان‌شمول باشند؛ بلکه، اگر به لحاظ روشی، رویکرد اخلاقی و ارزشی مورد نظر در شناخت ماهیت امنیت و توسعه برون‌گرایی فرهنگی باشد، به لحاظ نظری نیز باید اعلام نمود که مفهوم جهان‌روایانه‌ای از امنیت و توسعه نمی‌توان ارائه نمود؛ اما اگر به لحاظ روشی، رویکرد اخلاقی و ارزشی مختار در شناخت ماهیت امنیت و توسعه درون‌گرایی فطری باشد، می‌توان مناسبات مفهومی موجود میان امنیت و توسعه را بر اساس اقتضائات ذاتی و درونی انسان تحلیل نمود.

مناطق مرزی

مناطق مرزی بخشی از عرصه سرزمین ملی محسوب می‌شوند که به دلیل موقعیت جغرافیایی خود و دوری از مرکز اصلی سرزمین، شرایط ممتازی را دارا هستند این مناطق هرچند در یک نگرش پایدار سیستمی، می‌باید تکمیل‌کننده نارسایی‌های درون سیستمی و مکمل فعالیت‌های موجود در آن باشد، اما به دلیل تعارضات ایجادشده و گسستگی نظام-های عملکردی، متقابل در یک فعالیت غیر برنامه‌ای، نه تنها در جهت ارتقای منافع ملی حرکت نمی‌کنند، بلکه گاه به عنوان یک تهدید فزاینده بر ضد امنیت و یکپارچگی سرزمین مادر نیز مطرح می‌شوند. از این رو، نکته مهم در ادبیات مربوط به مرز و مناطق مرزی ارتقای وجوه فرصتی در این مناطق و کاهش وجوه تهدیدی در آن‌ها، در چارچوب نظام برنامه ریزی ملی است که به نوعی بر مفهوم کنش متقابل مناطق مرزی و منطقه مادر دلالت دارد (ایلکا و دین‌پناه، ۱۳۹۰: ۵۶). توسعه و امنیت در مناطق مرزی تأثیرات متقابلی برهم دارند و به گونه‌ای که هر اقدامی در فرایند تحقق توسعه، تأثیرهای مستقیمی بر فرایند تحقق امنیت می‌گذارد و بالعکس (زرقانی، ۱۳۸۶: ۱۷۴).

مناطق مرزی از نقاط حساس و راهبردی کشور به حساب می‌آیند. طبیعت منزوی و غیرحاصلخیز مناطق مرزی به‌خصوص در عرصه‌های کوهستانی و بیابانی ایران پیوسته به دلیل فقدان رفاه و نبود انگیزه‌های لازم برای زندگی، زمینه‌ساز مشکلات سیاسی، اقتصادی و امنیتی برای دولت‌های وقت بوده است. ناتوانایی‌های بالقوه در تولید، فقدان اشتغال مناسب، نازل بودن درآمد و عدم دسترسی به نیازهای اولیه، عمده‌ترین مشخصه اقتصادی-اجتماعی این مناطق است که زمینه را برای تخلیه‌ی این مناطق فراهم نموده است. تبعیض و نابرابری در بهره‌مندی از فرصت‌های اشتغال و درآمد از مهم‌ترین عاملی است که بیشتر مناطق مرزی کشور گرفتار آن هستند که پیامدهایی چون فقر، مهاجرت و قاچاق را در پی دارد. در این میان بی‌توجهی مرکز نسبت به پیرامون دامنه این مسائل را گسترده‌تر کرده است. چنین امری، ساکنان این مناطق را واداشته به دنبال شیوه‌های جدید کسب‌وکار از جمله قاچاق کالا بپردازند (پاشازاده و کریمی، ۱۳۹۱: ۲۶۹).

امنیت و پیشرفت در مناطق مرزی

امنیت اقتصادی وضعیتی است که در آن واحدهای تولیدی بتوانند بدون نگرانی از خطرات محیطی برنامه‌ریزی بلندمدت داشته باشند. یا مجموعه‌ای از شرایط، عوامل و ساختارهای اجتماعی که باعث دلگرمی، آسایش خیال، ذوق و شوق مردم به کار و کوشش، فعالیت به آینده می‌شود یا اینکه چارچوب نهادینه‌ای از شرایط سیاسی، اجتماعی و حقوقی که اعتماد پس‌اندازکنندگان را جلب کرده و امنیت جانی افراد و امنیت حقوقی معاملات را افزایش می‌دهد (لطفی و آزرمی، ۱۳۸۹: ۲۸۸).

توانمندی اقتصادی، در برآیند قدرت ملی از نظر کسب رضایت مندی و مقبولیت مردمی و حفظ پایگاه مردمی نظام و همچنین از نظر تأمین استقلال و عدم سلطه‌پذیری و کسب جایگاه تأثیرگذاری و اعمال اراده و پیگیری هدف‌ها و تأمین منافع ملی، یکی از عوامل مهم و مؤثر در حفظ و صیانت استقلال و ارکان تأمین امنیت ملی به شمار می‌رود. نقش اقتصاد در تأمین امنیت، حیاتی است. توسعه نیافتگی و محرومیت از رفاه اقتصادی و اجتماعی، روحیه ملی را تضعیف می‌کند و ناآرامی‌های اجتماعی را برمی‌انگیزد. می‌توان از اقتصاد به عنوان عامل همیشه حاضر در ورای سیاست‌های امنیتی، در سطوح مختلف فردی، منطقه‌ای و بین‌المللی یاد کرد. وضعیت خوب اقتصادی، یکی از ارزش‌های ملی است و لذا تقویت آن به تقویت دولت ملی و افزایش ضریب امنیت ملی منتهی می‌شود و بالاخره اینکه اقتصاد ابزار بسیار خوب و کارآمدی به شمار می‌آید که دولت‌های ملی از آن برای دست‌یابی به اهداف امنیتی‌شان یاری می‌گیرند؛ به عبارت دیگر، قدرت اقتصادی یکی از پایه‌های امنیت است و از آن به مثابه موضوعی امنیتی یاد می‌شود که عدم توجه به آن، برای دولت‌ها مشکل ایجاد می‌نماید. به عبارت دیگر، فقر و محرومیت اقتصادی بر روی ثبات داخلی تأثیر گذاشته و بنیان امنیت را متزلزل می‌کند (افتخاری، ۱۳۸۰: ۲۹۷).

امنیت بخشی همواره مستلزم شناخت عوامل سلب امنیت از اجتماعات است. جوامع امروزه در معرض تنوع تهدیدات می‌باشند. تنوع تهدیدات می‌تواند به دلیل تنوع عوامل ایجاد تهدید باشد. مناطق مرزی به دلایلی چند در معرض آسیب‌های امنیتی بیشتری نسبت

به سایر مناطق هستند. وضعیت کشور همسایه به عنوان منبع تهدید می تواند تأثیر مستقیم بر وجود امنیت یا عدم وجود امنیت و همچنین بر تنوع تهدیدات داشته باشد؛ به خصوص آنکه به دلایلی مرزهای سیاسی حائل بین دو کشور از کارکردهای مرزی خود فاصله داشته باشند. مناطق و مراکز جمعیتی حاشیه مرزها، به عنوان دروازه ها و اولین معابر وصولی ورود و خروج به کشور، همواره در کانون توجهات خاص تصمیم سازان و تصمیم گیران یک کشور قرار دارد. به همین دلیل بخش قابل توجهی از راهبردهای امنیتی دولت ها به دلیل تأثیرات حیاتی که این مناطق بر سرنوشت عمومی کشور و امنیت ملی آن دارند، معطوف به این مناطق می گردد. میزان ثبات، امنیت، پیشرفت و توسعه یافتگی در مناطق مرزی و پیرامونی، می تواند به عنوان یک نماگر هشداردهنده، ترسیم گر آینده عمومی وضعیت کشور باشد. امنیت و توسعه با ارتباط متقابلی که با یکدیگر دارند، در مناطق مرزی تأثیر چشمگیری در میزان رضایت مندی شهروندان داشته و این خود باعث افزایش میزان همبستگی ملی که از مؤلفه های مهم سنجش های امنیتی است، می گردد. این موضوع زمانی مهم تر جلوه می نماید که مناطق مرزی از نظر زبانی، مذهبی و نژادی به صورت ناهمگون و نامتجانس با نواحی مرکزی باشند. در اولین قدم برای برقراری و حفظ امنیت، بایستی همواره و به صورتی مستمر مواردی را که موجب به مخاطره افتادن امنیت می گردد، رصد نموده و در قدم بعدی تدابیری را برای کنترل، حذف و خنثی سازی این اختلالگران امنیت اتخاذ نمود. در فرهنگ امنیتی این اختلالگران، همان تهدیدات امنیتی به شمار می آیند. تهدید را با هر کدام از رویکردهای امنیتی که تعریف نماییم، انسان و اجتماعات انسانی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم با آن پیوند خورده است (جندقیان، ۱۳۹۱: ۳۳۷).

تهدیدات بر ضد امنیت می توانند خارجی یا داخلی - عینی یا ذهنی - عمدی یا غیرعمدی - متمرکز یا پراکنده - سخت یا نرم و ابزاری یا واقعی باشند. در یکی از دسته بندی هایی که از تهدیدات صورت می گیرد، با توجه به منبع ایجاد تهدید، تهدیدات به داخلی و خارجی تقسیم می شود. زمانی که منشأ و عامل تهدیدات در خارج از فضای قابل دسترسی رسمی و قانونی قدرت تهدیدشونده قرار بگیرد، آن تهدید، یک تهدید خارجی

محسوب می‌گردد. در برداشت سنتی از مقوله امنیت، غالب نگاه‌ها در تهدید با منبع خارجی معطوف به حمله نظامی بر ضد سرزمین و تمامیت ارضی کشور بود و یکی از دلایل این نوع برداشت محدود بودن و عدم گستردگی موضوعات متنوع ضد امنیتی بوده است؛ اما هم‌زمان با گسترش و تنوع موضوعات در تمامی زمینه‌ها اعم از دانش بشری و ابعاد تازه سلطه‌گری و تجاوز، بر تنوع تهدیدات و از جمله تهدیدات خارجی نیز افزوده شده است. زمانی که سخن از بررسی تهدید با منبع و منشأ خارجی به میان می‌آید، الزاماً به این معنا نیست که حکومت مرکزی کشوری به صورت مستقیم و ارادی در ایجاد منبع تهدید بر ضد کشور تهدیدشونده اقدام می‌نماید، بلکه بخشی از این منظور، مرتبط و ناظر به فضا، موقعیت و وضعیتی است که در خارج از محدوده فضایی و مرزهای سیاسی کشور تهدیدشونده واقع شده است. به عنوان مثال وضعیت سیاسی، اجتماعی و جغرافیایی یک واحد سیاسی می‌تواند فارغ از منظورات سیاسی و امنیتی حکومت مرکزی آن کشور، در وضعیت امنیتی کشوری دیگر تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم داشته باشد. در بررسی و واکاوی تهدیدات خارجی، شهرها و مناطق مرزی جزو اولین رده‌های درگیر به حساب آمده و در نتیجه نگاه ویژه‌ای را طلب می‌نماید. شهر زمانی که با صفت مرزی همراه می‌گردد، نشان دهنده ارتباط آن با موضوعاتی خارج از فضای رسمی و حاکم کشور است و به همین دلیل در بررسی‌ها و تهیه برآوردهای امنیتی، شهرها در بررسی تهدیدات با منبع خارجی در اولویت اول قرار می‌گیرند. شهرهای مرزی نسبت به شهرهای مرکزی، به واسطه فاصله زمانی و مکانی کمتری که با کانون اصلی یک تهدید خارجی دارند، بیشتر در معرض آسیب‌پذیری می‌باشند. در بررسی تهدیدات امنیتی با منشأ خارجی، چه موضوع این تهدیدات نظامی باشد یا با موضوع اقتصادی، سیاسی، غذایی، فرهنگی و بهداشتی مرتبط باشد، مراکز جمعیتی مناطق مرزی کشور تهدیدشونده به دلیل نزدیکی موقعیت با کانون تهدیدات به عنوان اولین رده‌های جمعیتی کشور در معرض آسیب‌های جدی ناشی از آن تهدید قرار دارند (جندقیان، ۱۳۹۱: ۳۳۸).

پیشینه پژوهش

«راهبرد امنیتی جمهوری اسلامی ایران در استان سیستان و بلوچستان مبتنی بر عوامل ژئوپلیتیکی» عنوان رساله دکتری بوده است که توسط محمدرضا شعبانی اصل سال ۱۳۹۲ در دانشگاه عالی دفاع ملی با بهره‌گیری از روش توصیفی - تحلیلی و از نوع پیمایشی در راستای پاسخ به این سؤال که راهبردهای امنیتی مبتنی بر عوامل ژئوپلیتیکی که می‌تواند موجب امنیت پایدار در استان سیستان و بلوچستان شود کدام‌اند؟ به رشته تحریر درآمد. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان بیان نمود که عوامل ژئوپلیتیک طبیعی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر امنیت مؤثرند.

«نظریه اقتدار ملی در جمهوری اسلامی ایران» عنوان رساله دکتری بوده است که توسط غلامرضا غلامی ابرستان سال ۱۳۹۰ در دانشگاه عالی دفاع ملی با بهره‌گیری از روش تحقیق نوع ترکیبی و به صورت تفسیری و در راستای پاسخ به سؤال‌های: ۱- بر اساس تفکر اسلامی، نظریه اقتدار ملی جمهوری اسلامی ایران بر چه اصول و ارکانی استوار است؟ ۲- مبتنی بر تفکر اسلامی، در نظریه اقتدار ملی، عنصر استمرار اقتدار جمهوری اسلامی ایران کدام است؟ به رشته تحریر درآمد. بر اساس یافته‌های پژوهش فوق می‌توان بیان نمود که حصول موقعیت برتر برای نظام سیاسی اسلام مستلزم تحقق چهار رکن، مشروعیت، قدرت، دولت ملی و حاکمیت است و استمرار و تعالی آن مشروط به تحقق دو رکن «کارآمدی» و «ارزش‌مداری» است و از آنجا که برای اقتدار، نقطه پایانی متصور نیست، هرچه این موقعیت از امتیازات بیشتری برخوردار باشد از گستره توانمندی و پایداری افزون‌تری بهره‌مند خواهد شد.

«ارزیابی عوامل و متغیرهای مؤثر بر قدرت ملی و طراحی مدل سنجش قدرت ملی کشورها» عنوان رساله دکتری بوده است که توسط سید هادی زرقانی سال ۱۳۸۵ در دانشگاه تربیت مدرس با بهره‌گیری از روش توصیفی - تحلیلی و در راستای پاسخ به این سؤال که هر یک از استان‌های کشور به چه میزان در تولید قدرت ملی نقش‌آفرینی می‌کنند؟ به رشته تحریر درآمد. بر اساس یافته‌های پژوهش فوق می‌توان بیان نمود که

عوامل و متغیرهای کمیت پذیر مؤثر در قدرت ملی که بتوان از طریق آن‌ها به طراحی ارزیابی قدرت ملی کشورها دست یافت در قالب نه گروه عبارت‌اند از: ۱- عوامل اقتصادی؛ ۲- عوامل سرزمینی؛ ۳- عوامل اجتماعی؛ ۴- عوامل فرهنگی؛ ۵- عوامل نظامی؛ ۶- عوامل فرامرزی؛ ۷- عوامل فضایی؛ ۸- عوامل سیاسی و ۹- عوامل علمی دسته بندی می‌شوند و به نظر می‌رسد با بررسی عوامل و متغیرهای مؤثر بر قدرت ملی و با در نظر گرفتن نقش مثبت و منفی آن‌ها بر قدرت ملی می‌توان به الگوی ترکیبی و جامعی برای سنجش قدرت ملی کشورها که امکان مقایسه بین آن‌ها را فراهم آورد، دست یافت.

در نوآوری پژوهش حاضر می‌توان بیان نمود که در پیشینه‌های مرتبط با پژوهش حاضر، اگرچه به صورت پراکنده به تهدیداتی که امنیت منطقه را با چالش روبه‌رو کرده و هم‌زمان با تهدیدات، بررسی فرصت‌های منطقه که می‌تواند در جهت ثبات منطقه عمل کند به صورت جداگانه و پراکنده پرداخته شده است، اما نتوانسته پاسخ‌گوی ضعف امنیت منطقه گردند و به‌رغم توجه و تبیین این فاکتورها، به علت فقدان طراحی الگوی راهبردی، نتوانسته است به صورت توأمان به تهدیدات و فرصت‌های ارتقا و تحکیم امنیت منطقه اشاره نماید، مسئله‌ای که پژوهش حاضر به آن توجه دارد.

۲. روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش‌های گردآوری اطلاعات از نوع پیمایشی و روش همبستگی و جهت توصیف، تحلیل منطقه از اسناد کتابخانه‌ای بهره گرفته شده است. در این پژوهش، هدف طراحی الگوی راهبردی تحکیم و ارتقای امنیت در مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش افراد: الف) دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر؛ ب) دارای سه سال سابقه فرماندهی یا مدیریتی در منطقه شمال غرب؛ ج) آشنا به مسائل مرزی، ژئوپلیتیکی، راهبردی و امنیتی در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی؛ د) آگاهی به تحولات و تهدیدات منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای به‌خصوص کشورهای پاکستان، افغانستان و اقلیم

سیستان و بلوچستان؛ ه) آشنایی با وقایع حوادث و تحولات داخلی استان سیستان و بلوچستان به خصوص مرزهای آن؛ و) آگاهی نسبت به مسائل قومی (قوم بلوچ) و مذهبی (اهل سنت) در داخل و خارج کشور؛ ز) اشراف نسبت به تهدیدات، فرصت‌ها آسیب‌پذیری‌ها و قوت‌ها در منطقه جنوب شرق؛ ح) بصیرت و اشراف به مسائل ارزشی و تدابیر امامین انقلاب هستند.

با توجه به ویژگی افراد یادشده تعداد ۲۲۰ نفر به عنوان جامعه آماری شناسایی شدند که حداقل دارای پنج شرط از شرایط فوق بوده و بر اساس جدول مورگان تعداد ۱۴۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند و برای پاسخ به سؤالات پرسشنامه استفاده شد.

در این پژوهش ابزار اصلی سنجش، پرسشنامه است که یکی از ابزارهای رایج تحقیق و روش مستقیم برای کسب داده‌های تحقیق است. پرسشنامه مورد استفاده در این تحقیق شامل دو بخش سؤالات جمعیت‌شناختی و سؤالات تخصصی است. این پرسشنامه از ۸۰ سؤال تشکیل و با استفاده از طیف لیکرت به عنوان مقیاس مورد نظر طراحی گردیده است.

پایایی پرسشنامه

به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ که توسط نرم‌افزار SPSS محاسبه گردید، استفاده شد. به طوری کلی مقدار آن برای سؤالات پرسشنامه برابر ۰/۹۵۳ شد که مقدار قابل توجهی جهت پایا بودن پرسشنامه است. به طور کلی، آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ قابل قبول است؛ در نتیجه با توجه به جدول شماره ۷ آلفای کرونباخ تمامی سؤالات پرسشنامه مورد قبول است.

جدول ۲. نتایج آزمون آلفای کرونباخ مرتبط برای هر کدام از سازه‌های پرسشنامه

حوزه پرسشنامه	تعداد سؤال‌ها	آلفای کرونباخ	متغیرهای مکنون	تعداد سؤال	آلفای کرونباخ
تحکیم و ارتقاء امنیت مرزی استان سوب	۸۰ سؤال	۰/۹۵۳	جغرافیای طبیعی و انسانی	۷	۰,۹۶۶
			فرهنگی و اجتماعی	۱۴	۰,۹۱۳
			مدیریتی	۱۰	۰,۹۱۲
			سیاسی	۸	۰,۹۱۶
			اقتصادی	۱۶	۰,۸۹۶
			نظامی و انتظامی	۱۷	۰,۹۱۴
			قضایی و قانونی	۸	۰,۹۳۱

۳. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از طریق نرم‌افزار SPSS می‌توان اطلاعات حاصله را به صورت زیر بیان نمود:

جدول ۳. مشخصات پاسخ‌دهندگان

مجموع	زن					مرد					عضویت مدرک تحصیلی
	اهل سنن	مسئولین	سپاهی	انتظامی	دانشگاهی	اهل سنن	مسئولین	سپاهی	انتظامی	دانشگاهی	
۵۴	-	-	-	-	-	۲	۴	۱۴	۹	۲۵	دکتر
۷۹	-	-	-	-	-	۱۴	۳۲	۱۸	۱۵	-	کارشناسی ارشد
۷	-	-	-	-	-	۳	۱	۱	۲	-	کارشناسی
۱۴۰	-	-	-	-	-	۱۹	۳۷	۳۳	۲۶	۲۵	مجموع
۱۴۰ نفر											کل نمونه آماری

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

به منظور مشخص کردن نوع آزمون مورد استفاده برای فرضیه‌های تحقیق ابتدا به بررسی نرمال یا غیرنرمال بودن داده‌های مربوط به فرضیات از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف پرداخته می‌شود و سپس با استفاده از نتایج این آزمون، از روش‌های آماری پارامتری یا غیرپارامتری مناسب برای آزمودن فرضیه‌ها استفاده گردید.

جدول ۴. نتایج حاصل از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

آزمون	ابعاد	مؤلفه	مقدار K-S	سطح معناداری	نتیجه داده‌ها
کولموگروف-اسمیرنوف	تحکیم و ارتقای امنیت مرزی استان	جغرافیای طبیعی و انسانی	۴/۴۵۸	۰/۱۵۲	نرمال
		فرهنگی و اجتماعی	۳/۳۱۲	۰/۱۶۹	نرمال
		مدیریتی	۲/۳۷۵	۰/۳۱۸	نرمال
		سیاسی	۲/۱۶۳	۰/۳۱۲	نرمال
		اقتصادی	۳/۵۲۷	۰/۶۱۲	نرمال
		نظامی و انتظامی	۳/۲۸۱	۰/۵۱۴	نرمال
		قضایی و قانونی	۲/۹۳۵	۰/۴۱۱	نرمال

آزمون KMO و بارتلت

این شاخص هر چقدر به عدد یک نزدیک‌تر باشد نشان‌دهنده کفایت نمونه‌گیری و نیز مفید بودن تحلیل عاملی برای عوامل است. از سوی دیگر آزمون بارتلت میزان معناداری روابط بین عوامل مورد نظر را نشان می‌دهد (علیرضایی و پاشایی هولاسو، ۱۳۹۵: ۱۶۲). مقدار KMO به دست آمده (جدول ۵) نشان‌دهنده سازگاری مناسب فاکتورها برای انجام تحلیل عاملی است.

جدول ۵. نتایج آزمون KMO و بارتلت

فاکتور	نام آزمون	نتیجه	توضیح
تحکیم و ارتقای امنیت مرزی استان سوب	KMO	۰/۸۵۳	کفایت نمونه‌گیری در حد بسیار خوب است.
	X^2	۲۲۴۱/۰۱۵	آزمون بارتلت
	Df	۷۹	
	P-value	۰/۰۰۰	$P\text{-value}=۰/۰۰۰ \leq ۰/۰۵$

با توجه به جدول شماره ۵ به دلیل برقراری رابطه: ($P\text{-value}=۰/۰۰۰ \leq ۰/۰۵$) در سطح خطای پنج درصد می‌توان گفت، روابط معناداری بین متغیرهای تحلیل عاملی وجود دارد و داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی مناسب هستند.

شناسایی عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت در مناطق مرزی استان

سیستان و بلوچستان

به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت در مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان، با توجه به اینکه تعداد ۱۴۰ پرسشنامه تجزیه و تحلیل شده‌اند، به منظور بررسی دقیق، معیار ۴۰ به عنوان معیار تجمیعی حد وسط (گزینه متوسط) تلقی گردید. به عبارتی اگر معیار تجمیعی گزینه متوسط کمتر از ۴۰ باشد، آن عامل بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان تأثیرگذار و در صورتی که معیار تجمیعی عامل بیشتر از ۴۰ باشد، عامل مدنظر مهم نبوده و حذف می‌گردد.

۱) حوزه جغرافیای طبیعی و انسانی

«جدول شماره ۶. حوزه جغرافیای طبیعی و انسانی بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان

سیستان و بلوچستان»

نتیجه	میزان (وزن) عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت					عامل	ردیف
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
✓	۰	۰	۵	۳۳	۱۰۲	مهاجرت و تردد مرزنشینان	۱
	%۰	%۰	%۳	%۲۴	%۷۳		
	۰	۰	۵	۳۸	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱۲	۳۲	۹۶	جوانی جمعیت و فعال بودن آن	۲
	%۰	%۰	%۸	%۲۳	%۶۸		
	۰	۰	۱۲	۴۴	۱۴۰		
✓	۰	۲	۳۱	۱۹	۸۸	تراکم جمعیت	۳
	%۰	%۱	%۲۲	%۱۴	%۶۳		
	۰	۲	۳۳	۵۲	۱۴۰		
✓	۰	۴	۱۳	۳۰	۹۳	هرم جمعیت (نوجوانی، جوانی، بزرگسالی و پیری)	۴
	%۰	%۴	%۹	%۲۱	%۶۶		
	۰	۴	۱۷	۴۷	۱۴۰		
✓	۰	۱۸	۳۰	۱۲	۸۰	آسیب‌های زیست محیطی از خارج مرز به خصوص ریزگردها	۵
	۰	%۱۳	%۲۱	%۸	%۵۷		
	۰	۱۸	۴۸	۶۰	۱۴۰		
✓	۰	۰	۲۹	۹	۱۰۲	مهاجرت تشییع و نیروهای انقلابی از منطقه	۶
	%۰	%۰	%۲۰	%۷	%۷۳		
	۰	۰	۲۹	۳۸	۱۴۰		
✓	۰	۲	۱۶	۲۴	۹۸	منابع طبیعی و بهره‌گیری از ظرفیت شیلات	۷
	%۰	%۲	%۱۱	%۱۷	%۷۰		
	۰	۲	۱۸	۴۲	۱۴۰		

۲) حوزه فرهنگی و اجتماعی

«جدول ۷. حوزه فرهنگی و اجتماعی بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان»

نتیجه	میزان (وزن) عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت					عامل	ردیف
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
✓	۰	۱۳	۷	۶۳	۵۷	رسانه و فضای مجازی	۱
	%۰	%۹	%۵	%۴۵	%۴۱		
✓	۰	۱۳	۲۰	۸۳	۱۴۰	گرایش مردم به رسانه‌های محلی	۲
	%۰	%۴	%۸	%۴۱	%۴۷		
✓	۰	۵	۱۲	۵۷	۶۶	افزایش سمن و نهادهای مردمی	۳
	%۰	%۱۱	%۱۶	%۳۴	%۳۹		
✓	۰	۱۶	۲۳	۴۷	۵۴	فقر فرهنگی و عقب‌ماندگی‌های فرهنگی	۴
	%۰	%۴	%۲۳	%۳۹	%۳۴		
✓	۰	۶	۳۲	۵۵	۴۷	پوشش صداوسیما در کل منطقه (پوشش رسانه‌ای)	۵
	%۰	%۱۱	%۱۳	%۲۲	%۵۴		
✓	۰	۱۵	۱۸	۳۱	۷۶	مراکز فرهنگی و هنری نسبت به میانگین کشوری	۶
	%۰	%۹	%۱۶	%۱۹	%۵۶		
✓	۰	۱۲	۲۳	۲۶	۷۹	مراکز علمی و تحقیقاتی و فناوری	۷
	%۰	%۴	%۱۳	%۲۴	%۵۹		
✓	۰	۶	۱۷	۳۴	۸۳	محتوای برنامه‌های صداوسیما ملی و محلی (رسانه‌ها)	۸
	%۰	%۷	%۴	%۲۴	%۶۵		
✓	۰	۱۱	۱۶	۴۹	۱۴۰	آموزه‌های قرآنی مانند توحید، ایمان و ولایت و سعادت و عدالت	۹
	%۰	%۰	%۱۵	%۱۳	%۷۲		
✓	۰	۰	۲۱	۱۸	۱۰۱	مشارکت و همکاری مردم منطقه در فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی	۱۰
	%۰	%۰	%۲۱	%۳۹	%۷۰		
✓	۰	۳	۱۳	۲۶	۹۸	مراسم مشترک هفته‌ی وحدت، مراسم حج، نماز جمعه، ماه مبارک رمضان	۱۱
	%۰	%۲	%۹	%۱۹	%۷۰		
✓	۰	۵	۹	۳۱	۹۵	گسترش و توسعه سازمان بسیج در تمام حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی (برادران و خواهران)	۱۲
	%۰	%۴	%۱۱	%۱۷	%۶۸		
✓	۰	۶	۲۲	۴۵	۱۴۰	انسجام و هماهنگی نهادهای فرهنگی و اجتماعی (دولتی و مردمی)	۱۳
	%۰	%۷	%۱۱	%۲۶	%۵۶		
✓	۰	۱۰	۱۵	۳۶	۷۹	احساس تبعیض اهل سنت استان	۱۴
	%۰	%۰	%۹	%۱۳	%۱۱۸		
✓	۰	۰	۹	۱۳	۱۱۸	احساس تبعیض اهل سنت استان	۱۴
	%	%۰	%۷	%۹	%۸۴		
✓	۰	۰	۹	۲۲	۱۴۰	احساس تبعیض اهل سنت استان	۱۴
	%	%۰	%۷	%۹	%۸۴		

۳) حوزه مدیریتی

«جدول شماره ۸. حوزه مدیریتی بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان»

نتیجه	میزان (وزن) عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت					عامل	ردیف
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
✓	۰	۰	۸	۲۹	۱۰۳	توسعه منطقه با استفاده از ظرفیت موجود	۱
	%۰	%۰	%۶	%۲۱	%۷۳		
	۰	۰	۸	۳۷	۱۴۰		
✓	۰	۰	۵	۴۱	۹۴	حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و اجرای اصل ۴۴ ق.ا	۲
	%۰	%۰	%۴	%۲۹	%۶۷		
	۰	۰	۵	۴۶	۱۴۰		
✓	۰	۰	۲	۲۷	۱۱۱	حمایت از اجرای طرح‌های خوداشتغالی	۳
	%۰	%۰	%۲	%۱۹	%۷۹		
	۰	۰	۲	۲۹	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱	۷	۱۳۲	آگاهی مسئولان به چگونگی تأمین امنیت پایدار	۴
	%۰	%۰	%۱	%۵	%۹۴		
	۰	۰	۱	۸	۱۴۰		
✓	۰	۰	۰	۴	۱۳۶	توجه دولت به مسئله امنیت در مناطق مرزی	۵
	%۰	%۰	%۰	%۳	%۹۷		
	۰	۰	۰	۴	۱۴۰		
✓	۰	۰	۲	۱۷	۱۲۱	چالش‌های سیاسی بین جمهوری اسلامی ایران و کشورهای هم‌جوار	۶
	%۰	%۰	%۲	%۱۲	%۸۶		
	۰	۰	۲	۱۹	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱۱	۳۱	۹۸	تمرکززدایی و واگذاری امور به مردم استان	۷
	%۰	%۰	%۸	%۲۲	%۷۰		
	۰	۰	۱۱	۴۲	۱۴۰		
✓	۰	۴	۹	۴۲	۸۵	ضعف برنامه‌های آمایش سرزمینی	۸
	%۰	%۳	%۶	%۳۰	%۶۱		
	۰	۴	۱۳	۵۵	۱۴۰		
✓	۰	۱	۴	۳۳	۱۰۲	برنامه‌های توسعه به‌خصوص برنامه ششم توسعه در منطقه	۹
	%۰	%۱	%۳	%۲۳	%۷۳		
	۰	۱	۵	۳۸	۱۴۰		
✓	۰	۴	۶	۳۹	۹۱	تصویب قوانین و مقررات برای کنترل خانواده فراریان و معدومین	۱۰
	%۰	%۳	%۴	%۲۸	%۶۵		
	۰	۴	۱۰	۴۹	۱۴۰		

۴) حوزه سیاسی

«جدول شماره ۹. حوزه سیاسی بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان»

نتیجه	میزان (وزن) عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت					عامل	ردیف
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
✓	۰	۰	۴	۱۸	۱۱۸	حضور قدرت‌های فرامنطقه‌ای	۱
	%۰	%۰	%۳	%۱۳	%۸۴		
	۰	۰	۴	۲۲	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱۳	۲۹	۹۸	مشارکت مردم منطقه در امور سیاسی	۲
	%۰	%۰	%۹	%۲۱	%۷۰		
	۰	۰	۱۳	۴۲	۱۴۰		
✓	۰	۲	۱۵	۲۰	۱۰۳	وجود فرقه‌ها، گروه‌ها و کانون‌های مذهبی معارض	۳
	%۰	%۲	%۱۱	%۱۳	%۷۴		
	۰	۲	۱۷	۳۷	۱۴۰		
✓	۰	۰	۶	۲۳	۱۱۱	نارضایتی اجتماعی، احساس محرومیت و تضعیف هویتی	۴
	%۰	%۰	%۵	%۱۶	%۷۹		
	۰	۰	۶	۲۹	۱۴۰		
✓	۰	۰	۲	۱۶	۱۲۲	مولوی‌ها متعهد و انقلابی و مدارس دینی	۵
	%۰	%۰	%۲	%۱۱	%۸۷		
	۰	۰	۲	۱۸	۱۴۰		
✓	۰	۲	۷	۳۶	۹۵	وجود شبکه‌های ماهواره‌ای و فضای سایبری بیگانه	۶
	%۰	%۱	%۵	%۲۶	%۶۸		
	۰	۲	۹	۴۵	۱۴۰		
✓	۰	۶	۳	۴۲	۸۹	انطباق و عدم انطباق مرزهای سیاسی با مرزهای قومی و فرهنگی	۷
	%۰	%۴	%۲	%۳۰	%۶۴		
	۰	۴	۹	۵۱	۱۴۰		
✓	۰	۳	۱۱	۲۵	۱۰۱	فضای مجازی بدون مرز (جهانی‌سازی)	۸
	%۰	%۲	%۸	%۱۸	%۷۲		
	۰	۳	۱۴	۳۹	۱۴۰		

۵) حوزه اقتصادی

«جدول شماره ۱۰. حوزه اقتصادی بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان»

نتیجه	میزان (وزن) عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت					عامل	ردیف
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
✓	۰	۰	۳	۱۶	۱۲۱	بازارچه‌های مرزی	۱
	%۰	%۰	%۳	%۱۱	%۸۶		
	۰	۰	۳	۱۹	۱۴۰		
✓	۰	۰	۲	۱۴	۱۲۴	بیکاری، رکود و عدم ثبات اقتصادی	۲
	%۰	%۰	%۱	%۱۰	%۸۹		
	۰	۰	۲	۱۶	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱۲	۲۵	۱۰۳	اجرای برنامه‌های توسعه با هدف فقرزدایی	۳
	%۰	%۰	%۸	%۱۸	%۷۴		
	۰	۰	۱۲	۳۷	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱۱	۲۶	۱۰۳	سرمایه‌گذاری خصوصی و تعاونی در منطقه	۴
	%۰	%۰	%۸	%۱۸	%۷۴		
	۰	۰	۱۱	۳۷	۱۴۰		
✓	۰	۰	۶	۱۶	۱۱۸	توسعه سواحل مکران	۵
	%۰	%۰	%۵	%۱۱	%۸۴		
	۰	۰	۶	۲۲	۱۴۰		
✓	۰	۴	۱۲	۳۵	۸۹	توسعه صنایع دستی و میراث فرهنگی در منطقه	۶
	%۰	%۳	%۸	%۲۵	%۶۴		
	۰	۴	۱۶	۵۱	۱۴۰		
✓	۰	۳	۱۲	۳۳	۹۲	گسترش خدمات تأمین اجتماعی	۷
	%۰	%۲	%۸	%۲۴	%۶۶		
	۰	۳	۱۵	۴۸	۱۴۰		
✓	۰	۳	۲۱	۲۳	۹۳	توسعه‌ی بخش کشاورزی، معدن، صنعت و تولید صنایع تکمیلی	۸
	%۰	%۲	%۱۵	%۱۷	%۶۶		
	۰	۳	۲۴	۴۷	۱۴۰		
✓	۰	۰	۳	۱۶	۱۲۱	افزایش سطح درآمد و معیشت مردم منطقه	۹
	%۰	%۰	%۳	%۱۱	%۸۶		
	۰	۰	۳	۱۹	۱۴۰		
✓	۰	۰	۵	۱۷	۱۱۸	سرمایه‌گذاری بخش‌های دولتی و خارجی در منطقه	۱۰
	%۰	%۰	%۴	%۱۲	%۸۴		
	۰	۰	۵	۲۲	۱۴۰		

نتیجه	میزان (وزن) عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت					عامل	ردیف
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
✓	۰	۶	۱۰	۳۳	۹۱	توسعه‌ی گردشگری و میراث فرهنگی در منطقه	۱۱
	%۰	%۴	%۷	%۲۳	%۶۵		
	۰	۶	۱۶	۴۹	۱۴۰		
✓	۰	۱	۱۵	۳۹	۸۵	مسیر ترانزیت صادرات و واردات به کل کشور و خلیج فارس	۱۲
	%۰	%۱	%۱۰	%۲۸	%۶۱		
	۰	۱	۱۶	۵۵	۱۴۰		
✓	۰	۱	۱۱	۴۲	۸۶	توسعه صادرات محصولات منطقه به کشورهای هم‌جوار	۱۳
	%۰	%۱	%۸	%۳۰	%۶۱		
	۰	۱	۱۲	۵۳	۱۴۰		
✓	۰	۰	۹	۱۷	۱۱۴	تأسیس مناطق آزاد اقتصادی به‌منظور توسعه‌ی صادرات	۱۴
	%۰	%۰	%۷	%۱۲	%۸۱		
	۰	۰	۹	۲۶	۱۴۰		
✓	۰	۲	۹	۵۱	۷۸	صادرات و انتقال و ترانزیت انرژی الکتریکی با کشورهای هم‌جوار	۱۵
	%۰	%۱	%۶	%۳۷	%۵۶		
	۰	۲	۱۱	۶۲	۱۴۰		
✓	۰	۳	۱۲	۴۰	۸۵	گمرکات غیرقانونی گروهک‌ها در جوار مرز	۱۶
	%۰	%۲	%۸	%۲۹	%۶۱		
	۰	۳	۱۵	۵۵	۱۴۰		

۶) حوزه نظامی و امنیتی

«جدول شماره ۱۱. حوزه نظامی و امنیتی بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان»

نتیجه	میزان (وزن) عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت					عامل	ردیف
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
✓	۰	۰	۲	۱۰	۱۲۸	انسداد فیزیکی مرزها	۱
	%۰	%۰	%۲	%۷	%۹۱		
	۰	۰	۲	۱۲	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱	۳	۱۳۶	پرده پوشش و اشراف اطلاعاتی	۲
	%۰	%۰	%۱	%۲	%۹۷		
	۰	۰	۱	۴	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱۵	۱۰	۱۱۵	کمبود امکانات و سامانه‌های کنترل مرزی	۳
	%۰	%۰	%۱۰	%۷	%۸۳		
	۰	۰	۱۵	۲۵	۱۴۰		
✓	۰	۳	۲۱	۲۳	۹۳	ورود مواد مخدر از مرزها	۴
	%۰	%۲	%۱۵	%۱۶	%۶۷		
	۰	۳	۲۴	۴۷	۱۴۰		
✓	۰	۰	۴	۳۰	۱۰۶	جرائم سازمان‌یافته و اشرار	۵
	%۰	%۰	%۳	%۲۲	%۷۵		
	۰	۰	۴	۳۶	۱۴۰		
✓	۰	۰	۳	۱۹	۱۱۸	تروریسم و گروه‌های تکفیری - سلفی	۶
	%۰	%۰	%۲	%۱۴	%۸۴		
	۰	۰	۳	۲۲	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱	۱۳	۱۲۶	تهدیدها و جرائم امنیتی و جاسوسی	۷
	%۰	%۰	%۱	%۹	%۹۰		
	۰	۰	۱	۱۴	۱۴۰		
✓	۰	۰	۳	۱۶	۱۲۱	مشارکت مردم در تأمین امنیت (امنیت مردم‌محور)	۸
	%۰	%۰	%۳	%۱۱	%۸۶		
	۰	۰	۳	۱۹	۱۴۰		
✓	۰	۰	۴	۳۳	۱۰۳	تقویت همبستگی با پیوندهای درونی (قومی - مذهبی)	۹
	%۰	%۰	%۳	%۲۳	%۷۴		
	۰	۰	۴	۳۷	۱۴۰		
✓	۰	۰	۵	۷	۱۲۸	افزایش ظرفیت‌های نظامی - امنیتی منطقه	۱۰
	%۰	%۰	%۴	%۵	%۹۱		
	۰	۰	۵	۱۲	۱۴۰		
✓	۰	۰	۰	۴	۱۳۶	هم‌افزایی نهادهای امنیتی - انتظامی منطقه	۱۱
	%۰	%۰	%۰	%۳	%۹۷		
	۰	۰	۰	۴	۱۴۰		

نتیجه	میزان (وزن) عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت					عامل	ردیف
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
✓	۰	۰	۴	۱۲	۱۲۴	عملیات روانی و تهاجم فرهنگی برخی دولت‌های منطقه و فرامنطقه‌ای	۱۲
	%۰	%۰	%۳	%۸	%۸۹		
	۰	۰	۴	۱۶	۱۴۰		
✓	۰	۰	۱	۱۱	۱۲۸	فعالیت تکفیری‌ها در تشدید اختلافات مذهبی	۱۳
	%۰	%۰	%۱	%۸	%۹۱		
	۰	۰	۱	۱۲	۱۴۰		
✓	۰	۰	۰	۹	۱۳۱	گروه‌ها و احزاب سیاسی داخلی و موجود (معارض)	۱۴
	%۰	%۰	%۰	%۶	%۹۴		
	۰	۰	۰	۹	۱۴۰		
✓	۰	۰	۶	۲۰	۱۱۴	گروه‌های سلفی، وهابی و اخوانی‌ها و فعالیت سیاسی آن‌ها	۱۵
	%۰	%۰	%۴	%۱۴	%۸۲		
	۰	۰	۶	۲۶	۱۴۰		
✓	۰	۰	۳	۱۵	۱۲۲	حمایت سیاسی بیگانگان از گروه‌های سیاسی وابسته	۱۶
	%۰	%۰	%۲	%۱۱	%۸۷		
	۰	۰	۳	۱۸	۱۴۰		
✓	۰	۰	۰	۹	۱۳۱	استقرار نیروهای نظامی و اطلاعاتی فرامنطقه‌ای در جوار مرز افغانستان و پاکستان (ناتو و ...)	۱۷
	%۰	%۰	%۰	%۶	%۹۴		
	۰	۰	۰	۹	۱۴۰		

۷) حوزه قضایی و قانونی

«جدول شماره ۱۲. حوزه قضایی و قانونی بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان»

ردیف	عامل	میزان (وزن) عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت					نتیجه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۱	قاچاق کالا و شبکه‌ی قاچاقچیان	۱۱۸	۲۲	۰	۰	۰	✓
		٪۸۴	٪۱۶	٪۰	٪۰	٪۰	
		۱۴۰	۲۲	۰	۰	۰	
۲	اجرای قوانین نظارتی و برخورد قاطعانه با خاطیان	۹۸	۳۶	۶	۰	۰	✓
		٪۷۰	٪۲۶	٪۴	٪۰	٪۰	
		۱۴۰	۴۲	۶	۰	۰	
۳	خانواده‌های فراری‌ها و معدومین ضدانقلاب	۸۶	۳۴	۱۶	۴	۰	✓
		٪۶۱	٪۲۴	٪۱۲	٪۳	٪۰	
		۱۴۰	۵۴	۲۰	۴	۰	
۴	امنیت قضایی برای سرمایه‌گذاری در منطقه	۱۱۱	۱۸	۱۱	۰	۰	✓
		٪۷۹	٪۱۳	٪۸	٪۰	٪۰	
		۱۴۰	۱۹	۱۱	۰	۰	
۵	قانون‌گریزی و عدم برخورد قاطع قضایی و قانونی	۱۱۷	۱۸	۵	۰	۰	✓
		٪۸۳	٪۱۳	٪۴	٪۰	٪۰	
		۱۴۰	۲۳	۵	۰	۰	
۶	قاچاق کالا و خلأهای قانونی و قضایی به‌خصوص اقلام ضدفرهنگی	۱۱۷	۱۵	۸	۰	۰	✓
		٪۸۳	٪۱۱	٪۶	٪۰	٪۰	
		۱۴۰	۲۳	۸	۰	۰	
۷	قاطعیت در برخورد با ناامن-کنندگان منطقه	۱۰۳	۲۱	۱۶	۰	۰	✓
		٪۷۴	٪۱۵	٪۱۱	٪۰	٪۰	
		۱۴۰	۳۷	۱۶	۰	۰	
۸	فعالیت قضایی و حقوقی بین‌المللی بر ضد حامیان ضدانقلاب در آن طرف مرز	۹۷	۲۷	۱۱	۵	۰	✓
		٪۶۹	٪۱۹	٪۸	٪۴	٪۰	
		۱۴۰	۴۳	۱۶	۵	۰	

با توجه به بررسی نتایج جداول شماره‌های ۶ الی ۱۲ می‌توان نتیجه گرفت که تمامی عوامل هشتادگانه بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان تأثیرگذار می‌باشند.

تعیین ارتباط بین ابعاد هفت گانه

به منظور تعیین ارتباط بین ابعاد هفت گانه عوامل جغرافیای طبیعی و انسانی، فرهنگی و اجتماعی، مدیریتی، سیاسی، اقتصادی، نظامی و انتظامی و قضایی و قانونی ابتدا باید نرمال بودن یا غیرنرمال بودن داده‌ها بررسی شود. به این منظور از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف در محیط نرم افزار SPSS بهره گرفته شد که چون معنی داری تمامی عوامل بزرگ تر از ۰/۰۵ می باشند، در نتیجه تمامی عوامل نرمال هستند (تأیید H0) و باید از آزمون پیرسون در محیط نرم افزار SPSS بهره گرفته شود. همچنین بر اساس نتایج آزمون پیرسون از آنجایی که سطح معنی داری^۱ تمامی عوامل کوچک تر از ۰/۰۵ می باشند و نتیجه آزمون همبستگی پیرسون بالاتر از ۰/۵ است، می توان نتیجه گرفت که بین تمامی عوامل با همدیگر ارتباط مثبت و معنی داری وجود دارد.

اولویت بندی ابعاد مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان

به منظور اولویت بندی عوامل مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان از آزمون فریدمن در محیط نرم افزار SPSS بهره گرفته شد که نتایج آن در جدول زیر (جدول شماره ۱۴) ارائه می گردد.

«جدول شماره ۱۴. نتایج آزمون فریدمن»

نمونه	کای دو	درجه آزادی	Sig
۱۴۰	۲۶,۲۳	۴	۰,۰۰۰

با توجه به مندرجات جدول شماره ۱۴، مقدار sig برابر ۰,۰۰۰ به دست آمده است و از آنجایی که کوچک تر از ۰/۰۵ است، بنابراین می توان ادعا کرد که «ابعاد مؤثر بر تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان» رتبه‌های یکسانی ندارند و در نتیجه می توان آن‌ها را اولویت بندی کرد. ترتیب اولویت ابعاد پژوهش، در جدول زیر (جدول شماره ۱۵) ارائه شده است.

1 .sig.

«جدول شماره ۱۵. نتایج آزمون رتبه‌بندی فریدمن»

اولویت	میانگین رتبه	مؤلفه	ردیف
۷	۱۰,۶۵	عوامل جغرافیای طبیعی و انسانی	۱
۶	۱۰,۴۷	عوامل فرهنگی و اجتماعی	۲
۱	۱۱,۲۶	عوامل مدیریتی	۳
۳	۱۰,۸۸	عوامل سیاسی	۴
۲	۱۱,۰۹	عوامل اقتصادی	۵
۴	۱۰,۶۸	عوامل نظامی و انتظامی	۶
۵	۱۰,۵۳	عوامل قضایی و قانونی	۷

با توجه به نتایج اولویت‌بندی صورت گرفته در جدول شماره ۱۵، اولویت ابعاد از بااهمیت‌ترین به کم‌اهمیت‌ترین به صورت «عوامل مدیریتی»، «عوامل اقتصادی»، «عوامل سیاسی»، «عوامل نظامی و انتظامی»، «عوامل قضایی و قانونی»، «عوامل فرهنگی و اجتماعی» و «عوامل جغرافیای طبیعی و انسانی» است.

«شکل شماره ۲. الگوی راهبردی تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان»

۴. نتیجه گیری

استان سیستان و بلوچستان یکی از محیط های امنیتی در شرق کشور است که از پیچیدگی ها و حساسیت های ویژه ای برخوردار است. از ویژگی های امنیتی این محیط، کثرت تهدیدات و آسیب پذیری های آن نسبت به قوت ها و فرصت های آن است. این ویژگی ها همواره استان را در شرایط گذار به محیط ناامن قرار می دهد که در برخی موارد، امنیت ملی کشور را متأثر می سازد. مطالعه محیط امنیتی استان در چهار محور آسیب پذیری ها، تهدیدها، قوت و فرصت ها نشان می دهد که استان به صورت ثبات و پایدار نیازمند یک سیستم مدیریت امنیتی است که نخست تهدیدها را رصد کرده و سپس با تبدیل ضعف ها به قوت ها و استفاده از قوت ها و فرصت ها به مقابله با آن ها پردازد. از ویژگی های امنیتی استان سیستان و بلوچستان پیچیدگی های جغرافیایی، حساسیت های قومی، تفاوت های فرهنگی و مذهبی، تهدیدها و آسیب پذیری های محیط داخلی و خارجی در استان است؛ اما صرف تأکید بر عوامل تهدیدزا نمی تواند منجر به شکل گیری سیستم امنیتی پویایی در منطقه شود؛ چراکه شکل گیری یک چنین سیستمی برای نظام بسیار هزینه بر و سخت خواهد بود. پژوهش حاضر نیز با اذعان به این موارد با هدف طراحی الگوی راهبردی تحکیم و ارتقای امنیت در استان سیستان و بلوچستان به رشته تحریر درآمده و با بهره گیری از ادبیات و مبانی نظری و مصاحبه با نخبگان و صاحب نظران موضوع، پرسشنامه ۸۰ در ابعاد «جغرافیای طبیعی و انسانی»، «فرهنگی و اجتماعی»، «مدیریتی»، «سیاسی»، «اقتصادی»، «نظامی و انتظامی» و «قضایی و قانونی» تدوین و در یک نمونه آماری ۱۴۰ نفری به بوته آزمایش گذاشته شد. با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته تمامی این عوامل مورد تأیید واقع شدند و بر اساس نتیجه آزمون پیرسون تأیید گردید که بین تمامی عوامل جغرافیای طبیعی و انسانی، عوامل فرهنگی و اجتماعی، عوامل مدیریتی، عوامل سیاسی، عوامل اقتصادی، عوامل نظامی و انتظامی و عوامل قضایی و قانونی ارتباط مثبت و معنی داری وجود دارد. همچنین بر اساس نتیجه آزمون فریدمن در خصوص اولویت بندی عوامل، نتیجه گرفته شد که عوامل به ترتیب زیر دارای اولویت می باشند: «مدیریتی»

«اقتصادی»، «سیاسی»، «نظامی و انتظامی»، «قضایی و قانونی»، «فرهنگی و اجتماعی» و «جغرافیای طبیعی و انسانی».

پیشنهاد

- پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی، نوع تأثیر و میزان تأثیرگذاری عوامل در آینده مشخص و پژوهشگران راهبردها نسبت به تدوین راهبردهای خرد و کلان برای مناطق مرزی به‌خصوص استان سیستان و بلوچستان اقدام نمایند.

- بهره‌گیری از نتایج پژوهش حاضر در میزان کنترل و نوع تأثیرگذاری مؤلفه‌های احصاشده بر تحکیم و ارتقای امنیت مناطق مرزی به‌خصوص استان سیستان و بلوچستان.

- با توجه به مشخص گردیدن اولویت ابعاد و اختصاص اولویت اول به «مدیریت» پیشنهاد می‌گردد مسئولین ملی نسبت به موارد «توسعه منطقه با استفاده از ظرفیت موجود»، «حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و اجرای اصل ۴۴ ق.ا»، «حمایت از اجرای طرح‌های خوداشتغالی»، «آگاهی مسئولان به چگونگی تأمین امنیت پایدار»، «توجه دولت به مسئله امنیت در مناطق مرزی»، «چالش‌های سیاسی بین جمهوری اسلامی ایران و کشورهای هم‌جوار»، «تمرکززدایی و واگذاری امور به مردم استان»، «ضعف برنامه‌های آمایش سرزمینی»، «برنامه‌های توسعه به‌خصوص برنامه ششم توسعه در منطقه» و «تصویب قوانین و مقررات برای کنترل خانواده فراریان و معدومین» اهتمام ورزند.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- ابراهیم‌زاده، عیسی و مسعودی‌راد، ماندانا (۱۳۹۱)، «گردشگری و نقش آن در امنیت و توسعه شهرهای مرزی، موردشناسی؛ شهرستان بانه»، همایش شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، ۳۰ و ۳۱ فروردین، دانشگاه سیستان و بلوچستان، صص ۲۴۶-۲۳۸.
- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ رضازاده، حافظ و دارایی، معصومه (۱۳۹۱)، «بازارچه های شهرهای مرزی، دریچه‌ای به توسعه گردشگری شهری مطالعه موردی: استان سیستان و بلوچستان»، همایش شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، ۳۰ و ۳۱ فروردین ماه، دانشگاه سیستان و بلوچستان، صص ۳۲-۱۹.
- احمدی‌پور، زهرا؛ حافظ‌نیا، محمدرضا و محمدپور، علی (۱۳۸۷)، «تأثیرات اقتصادی و اجتماعی بازگشایی مرزها؛ نمونه موردی: بخش باج‌گیران در مرز ایران و ترکمنستان»، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۶۵.
- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۵)، «امنیت در نظام سیاسی اسلام»، فصلنامه کانون اندیشه جوان، شماره ۴۲، صص ۴۰-۲۳.
- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۹)، «امنیت؛ ابعاد و سازوکارهای تأمین آن در روایات»، فصلنامه حکومت اسلامی، شماره دوم، صص ۳۷-۲۳.
- ازکیا مصطفی (۱۳۷۴)، جامعه‌شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی در ایران، تهران: انتشارات اطلاعات.
- ازکیا، مصطفی (۱۳۸۰)، جامعه‌شناسی توسعه، چاپ سوم، تهران: انتشارات کلمه.
- اسدی فرد، محمد (۱۳۹۴)، «بررسی مؤلفه های ناامنی در مناطق مرزی شرق کشور»، فصلنامه علوم و فنون مرزی، شماره ۱۱، صص ۶۶-۴۳.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۴)، استراتژی امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۰)، ساختار و تأویل امنیت، فصلنامه مطالعات راهبردی سال پنجم، شماره ۱.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۰)، مطالعات امنیت ملی، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۵)، کالبدشکافی تهدید، تهران، دانشگاه امام حسین (ع)، پژوهشکده جنگ.

- افتخاری، اصغر (۱۳۸۹)، مطالعات امنیت ملی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی
- بوزان، باری (۱۳۸۰)، امنیت، کشور، نظم نوین جهانی و فراسوی آن، ترجمه احد پارساپور، فصلنامه فرهنگ اندیشه، شماره‌های ۴-۳.
- بوزان، باری (۱۳۷۸)، مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- جان‌پرور، محسن و مهرو، علی (۱۳۸۸)، امنیت انسانی در مناطق مرزی ایران و افغانستان (موانع و راهکارها).
- جندقیان، عباس (۱۳۹۱)، «منابع خارجی تهدید و تأثیرات آن بر امنیت در شهرهای مرزی جنوب شرق ایران». همایش شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، ۳۰ و ۳۱ فروردین‌ماه، دانشگاه سیستان و بلوچستان، صص ۳۴۷-۳۳۹.
- ربیعی، علی (۱۳۸۶)، مطالعات امنیت ملی، تهران: وزارت امور خارجه.
- رضائی، حسین (۱۳۹۴)، تحلیل مفهومی ساختاری مناسبات امنیت و توسعه، نشریه جستارهای مبین، سال سوم، جستار شماره ۴۳.
- روشندل، جلیل (۱۳۷۴)، «امنیت ملی و نظام بین‌الملل» تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی ص ۱۴.
- روشندل، جلیل (۱۳۷۸)، امنیت ملی و نظام بین‌الملل، تهران: انتشارات سمت، چاپ اول.
- روشندل، جلیل (۱۳۷۴)، امنیت ملی و نظام بین‌الملل، تهران: انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی.
- شعبانی، محمدرضا (۱۳۹۲)، راهبردهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران در استان سیستان و بلوچستان مبتنی بر عوامل ژئوپلیتیکی، رساله دکتری، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
- عندلیب، علیرضا و مطوف، شریف (۱۳۸۸)، «توسعه و امنیت در آمایش مناطق مرزی ایران». فصلنامه باغ نظر، شماره دوازده، سال ششم، پاییز و زمستان، صص ۷۶-۵۷.
- عندلیب، علیرضا (۱۳۸۰)، نظریه‌ی پایه و اصول آمایش مناطق مرزی جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- لکزایی، شریف (۱۳۷۹)، مناسبات امنیت و آزادی از دیدگاه امام خمینی، فصلنامه علوم سیاسی، شماره ۲۹.
- لکزایی، نجف (۱۳۹۰)، امنیت از دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی، فصلنامه اسراء، سال سوم، شماره ۳. ۸۰-۵۷.
- میرحیدر، مهاجر (۱۳۷۱)، مبانی جغرافیای سیاسی، تهران: انتشارات سمت.

- میرحیدر، دره (۱۳۸۲)، خلاصه مقالات همایش ملی مرزها، تهران، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
- نظریور، محمدنقی، ارزش‌ها و توسعه، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۷۸، چاپ اول، ص ۴۸-۴۴.
- والی‌نژاد، مرتضی (۱۳۸۰)، امنیت و توسعه مالی و واسطه‌های مالی، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال پانزدهم، شماره‌های ۷ و ۸.
- وقاری، مجید (۱۳۹۷)، فرصتی که بندر چابهار برای کشورهای منطقه فراهم می‌کند، پارس تودی.
- هرسیج، حسین و تویسرکانی، مجتبی (۱۳۸۶)، امنیت مشاع در خلیج فارس، فصلنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۲۴۰ - ۲۳۹.

ب. منابع انگلیسی

- Agnew, John, (2008), Borders on the mind: re-framing border thinking, Ethics & Global Politics
- Ahmadipur, Z., (2001). Administrative Division and Internal Security of Islamic Republic of Iran,
- Ahmadipur, Z., Mansurian, A., (2006). Administrative Division and Political Instability in Iran
- Alastair Buchan. (1962). war in modern society, London, clines, P.24.
- Alastair, Buchan (1943). war in modern society, London Collins, 1962, P.24.
- Alastair, Buchan (1962). war in modern society, London, clines, 1962.
- Holmes, Kim R (2015), What is National Security?, Available at: <http://index.heritage.org/military/2015/important-essays-analysis/national-security/>
- Josephs, Nye (1988). Jr, problems of security studies, paper presented at the XIV world congress of the international political science association, Washington, DC, august.
- Josephs, Nye. (1988). Jr, problems of security studies, paper presented at the XIV world congress of the international political science association, Washington, DC, august, 1988, P.6.
- Karimipur, Y., (2002). Introduction to Administrative Division of Iran, Geographical Association of Iran, Tehran. (In Persian)
- Lippmann, Walter. (1943). foreign policy: shield of republic, Boston: little brown and Co, 1943, P.5. Magazin, Vol. 1, No. 4
- Lowenthal, R (1977). "freiheit der eigenenwicklung" in Aussenpolitische perspectives des westdeutschen states, band 7: Das ende des provisoriums, munchen, Wien, R Oldenburg.
- Lowenthal, R (1977). "freiheit der eigenenwicklung" in Aussenpolitische perspectives des westdeutschen states, band 7: Das ende des provisoriums, munchen, Wien, R Oldenburg.

- Mahmudi, S., (2009). Role of Administrative Division on Provincial Development of Kermanshah, Master Thesis, Earth Science Faculty, Shahid Beheshti University.
- Mahmudi, S., (2009). Role of Administrative Division on Provincial Development of Kermanshah.
- Mahmudi, S., 2009, Role of Administrative Division on Provincial Development of Kermanshah, Master Thesis, Earth Science Faculty, Shahid Beheshti University.
- Malekian, H., (2002). Administrative Division and Resource Allocation, Keyhan, Tehran.
- Ministry of Country, (2005). Project of Division of Khorasan Province.
- Musavi, S.Z., (2008). System of Administrative Division and Sustainable Development in Iran,
- Shahabi, H., (2012). Shadan Region of Ardabil Province, an Approach to Marginal-Center Relationship in Iran, Geography Quarterly, <http://www.ensani.ir/storage/Files/20120327182246-3062-91.pdf>.
- Wolfers, A (2015). discord and cola boration essays on international politics, baltim ore, johns Hopkins university press.